GRADE 8 KISWAHILI

1. **UFAHAMU WA KUSOMA**

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu swali la 1 hadi 4:

Hapo zamani, Sungura na Fisi walikuwa marafiki wa chanda na pete. Walizama na kuibuka pamoja katika shughuli mbalimbali za maisha. Marafiki hawa walilea familia zao pamoja. Walifanya kazi kwa ushirikiano shamlani. Mvua nayo ilinyesha tele baada ya mvungano. Mashamba yao yalimawiri na maghala yao yakaanza kufurika shibe. Pia walichunga mifugo wao pamoja.

Watoto wa sungura na Fisi walicheza pamoja bila kujali tofauti zao za kimaumbile. Kila siku, waliamka alfajiri kwenda kuchunga mifugo ya wazazi wao. Kadri siku zilivyosonga, ndivyo urafiki wao ulivyozidi kuwa imara.

Udugu kati ya familia hizi mbili ulimirika zaidi.

Hata hivyo, siku za shari zilianza kubisha hodi maovu. Mvua ilikataa katakata kukitembelea kijiji chao. Akiba ya chakula kilichokuwa ghalani kikaanza kupungua na hatimaye kikaisha kabisa.

Fisi alilala kitandani akiwa mwenye mawazo tele. Hali ya baadaye ya familia hizi mbili ilianza kuwa mbaya. Uongofu kwa wanao ulimgeuka mghofu. Asubuhi moja baada ya familia yake kule male usiku uliotangulia alimwendea sungura kwa mashtaka ya mguno na kukabiliana na hali mbaya iliyowasibu.

Baada ya kuwaza na kuwazua wazo zuri lilimjia sungura "kaka yangu, janga hili la njaa ni tekeo la hasira za mizimu. Mababu zetu walikosa nasi hatuna budi kuangukiwa na laana za mizimu. Juzi usiku, mizimu ilinijia ndotoni. Iliniambia kwamba njia pekee ya kujiopoa na familia zetu ni kwa kutuliza kwa kuituliza kafara. Tukifanya hivyo, mvua itanyesha na mlaweza kuyanusuru maisha ya familia zetu."

1. Kwa nini Fisi na Sungura walivuna mazao mengi?

____

____

2. Ni jambo gani lililosababisha upungufu wa chakula ghalani?

____

____

3. Andika maana ya kauli, "*asubuhi moja baada ya familia yake kule male usiku uliotangulia*"

____

____

4. Njia ya pekee ya kunusuru familia za Fisi na Sungura ilikuwa ni kutoa mizimu kafara kwa mujibu wa Sungura. Andika kauli kuthibitisha kuwa kauli hii si ya kweli.

____

____

2. **Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali 5 hadi 8.**

Katika kuwalea watoto, wazazi hupata changamoto si haba. Wazazi wengi hupenda kuwalea watoto wao kwa nidhamu ya hali ya juu, pamoja na kuwapa malezi bora ili wawe raia wema siku za usoni. Hata hivyo, wazazi wengi husahau kuwa wao wenyewe, huwa kioo cha watoto wao. Wanapaswa kutambua kuwa wanawalea watoto kwa kuwalea wao wenyewe. Kwa kuwa wagumu na kuwadhibu kwa kiasi kikubwa, basi wazazi huanza kugundua kuwa ni heri kuanza na watoto wachache wanaweza kuwalea vilivyo na kwa nidhamu badala ya kuwa na wengi wasioweza kudhibitiwa na wazazi wao.

Hali hii ya kuwalea watoto kwa adhabu kali inasababisha watoto wengi kukosa uhuru na furaha. Watoto hukosa uhuru wa kufanya kile wanachopenda na kuishia kufanya yale ambayo wazazi wao wanapenda wafanye. Hii inawafanya wawe na huzuni kila wakati. Watoto wengi hawapendi kuzomewa bora tu kwa ajili ya kutofanya vizuri shuleni. Watu wakiongezeka na pia kufikiria maisha yao ya baadaye.

1) Ni jambo gani ambalo mwandishi hamkuzungumzia?

____

2) Wanaelimika na kuendelea kupunguza idadi ya watoto kwa kuwa

____

____

3) Kwa nini mtu hawezi kuwa na hakika kuhusu mkondo wa maisha?

____

____

4) Vilevile, maendeleo ya uchumi wa nchi yanaweza kudidimia kwa sababu ya;

____

____

3. **UFUPISHO**

Soma kifungu hiki kisha ujibu swali la 9 hadi 12.

Kuhamasisha raia kuhusu usalama nyumbani ni jambo bora zaidi. Pasipo usalama, watu wote, wakubwa kwa wadogo huathirika. Zaidi ya hayo watoto huathiriwa zaidi kwa sababu ya umri wao mdogo na hali yao ya kutotegemea wakubwa wao. Watoto huathiriwa kiakili, kihisia na hata kimwili wakiteswa au kudhulumiwa vurugu za wazazi wao.

Hakika, ni jukumu la kila mzazi au mlezi kuwalinda watoto. Walindwe dhidi ya ukatili na unyanyasaji kusudi wafurahie utoto wao. Watoto wana haki zao: Wapewe lishe bora, mavazi na kuepushwa dhidi ya mila potovu. Zidisha wafuasi wao na makazi salama, maji safi, matibabu wanapougua na kulindwa dhidi ya wezi wa watoto na ajali za nyumbani.

Wazazi wanapaswa kufahamu namna ya kuomba msaada kama vile kutoka kwa shirika la msaada mwekundu, huduma za ambulensi na za askari. Wazazi nao wajue jinsi ya kudhibiti hisia zao. Wasikasirike ovyoovyo na kuchukua hatua haraka bila kukadiria. Wajue kuwa hasira ni hasara.

1. Je, kichwa kinachofaa kifungu hiki ni gani?

____

2. Aya ya pili inahusu jambo gani?

____

____

3. Kauli, "wazazi nao wajue jinsi ya kudhibiti hisia zao. Wasikasirike ovyoovyo na kuchukua hatua haraka bila kukadiria. Wajue kuwa hasira ni hasara," inamaanisha katika kifungu. Fupisha kauli hii kwa maneno yasiyozidi kumi na moja.

____

____

____

____

4. Kifungu hiki kinatenga akina nani?

____

____

4. <u>TAMTHILIA.</u>

<u>Sehemu hii ina dondoo lililotolewa kutoka kwenye moja kati ya tamthilia zilizoidhinishwa kwa wanafunzi wa Gredi ya 8. Jibu maswali yote ya dondoo hili.</u>

Mishi: Sisi bado hatuna utaalamu huo. (Kimya) Tunahitaji ubunifu mkubwa ambao hatuna. Elimu yetu bado kwa kiasi kikubwa ni ya kukariri.

Bi. Buba: Walikariri watu enzi zetu nchi ilipouka makarani wa kuhudumu katika taifa changa na huru. Mimi nilifika darasa la nne na nilipata ajira mara moja. Gari la serikali lilifika nyumbani kunitafuta wakati huo.

Mishi: Bibi, ulikuwa wakati huo? Sasa mambo ni tofauti. Mimi na vyeti vyangu kutoka chuo kikuu ninashindana kulala nyumbani. Heri ningesomea kozi za kiufundi. Leo ningekuwa ninajitegemea. Labda ningekuwa nimekuwa kiasi cha kuwapa watu wengine ajira.

Bi. Buba: Yaliyopita si ndwele. Usijali ya nyuma sana. Ganga ya leo na kesho itakupoka kwa tabasamu kubwa.

Mishi: Kweli bibi. Japo inaumiza kuwasoma wenzako darasa moja wakiwa kazi zao na wewe huna.

Bi. Buba: Bahati ya mwendio usilalie mlango wazi. Kila mtu ana riziki yake.

a) Andika aina mbili za mandhari zinazojitokeza katika dondoo hili (alama 2)

____

____

b) Fafanua masuala matatu ambayo yameshughulikiwa katika dondoo hili (alama 3)

____

____

____

c) Fikiria kwamba wewe na mzazi au mlezi wako mnasoma dondoo hili. Fafanua sifa tatu kutoka kwa Mishimtakazozipata. (alama 3)

____

____

____

d) Taja mbinu mbili za lugha zilizotumika katika dondoo hili. (alama 2)

____

____

5. **SARUFI**

Soma kifungu kifuatacho. Kina nafasi 14 hadi 18. Umepewa majibu manne hapo. Chagua jibu lifaalo zaidi kati ya yale uliopewa.

Zamani, wanafunzi __*14*__ __*15*__ kali walipokosa. Mwanafunzi __*16*__ akikosa au mkononi au kuchapwa makalioni. Baada ya kutibua kupitishwa, njiu hiyo __*17*__ na serikali na ushauri nasaha ukachukua hatamu mwanafunzi __*18*__.

6. "Ikichezafi walikuwa wamefanya mazoezi uwanjani kabla ya mechi kuanza" Sentensi hii ipo katika wakati na hali gani?

____

____

7. Tambua aina ya kivumishi katika sentensi:

Nguo zake zimechafuka sana

____

____

8. Nomino hizi zinapatikana katika ngeli gani?

Mpira: ____________________

Mto: ____________________

9. Kinyume cha neno loa ni tia. Andika upya wa sentensi ifuatayo kwa kutumia kinyume cha neno lililopigwa mstari.

Mwanafunzi yule alizama.

___

10. Geuza sentensi ifuatayo iwe katika kauli ya kutendeka.

Sakafu ilisafishwa kwa sabuni

___

11. Pigia mstari kiwakilishi kivumishi katika sentensi:

Walimu aliza zao kabla ya wakati kufika.

___

12. Tunga sentensi ukitumia kivumishi cha pekee o-ote.

___

13. Andika umoja wa:

Malezi mazuri yanahitaji mazingira bora

___

14. Andika usemi taarifa wa sentensi ifuatayo:

'Soko litafunguliwa lini?' mfanyibiashara akauliza.

___

15. Ikiwa jana ilikuwa jumatano, mtondogoo itakuwa:

___

16. **FASIHI**

a) Eleza maana ya maneno yafuatao (alama 2)

i) Hurafa ______________________________

ii) Hekaya ______________________________

b) Andika sifa tatu za hurafa (Alama 3)

____

____

____

c) Taja sifa tatu za hekaya (alama 3)

____

____

____

d) Eleza vipengele viwili vya uwasilishaji wa hurafa na hekaya (alama 2)

____

____

____

Insha –

Wewe ni Afisa wa afya. Umealikwa kutoa hotuba kuhusu magonjwa yasiyoambukiza. Andika hotuba yako.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

Kiswahili

Majibu

1. 1. 1. Kwa sababu mvua ilinyesha tele baada ya mvungano na walifanya kazi kwa ushirikiano.
   2. Kwa sababu mvua ilikataa kunyesha na akiba ya chakula ikaisha.
   3. Inamaanisha kuwa alfajiri ya siku iliyofuata baada ya familia yake kulala usiku uliopita.
   4. *"Janga hili la njaa ni tekeo la hasira za mizimu"* — hii ni imani ya Sungura tu, si ukweli wa kisayansi au wa hakika.
2. 1. Elimu shuleni
   2. A. wanataka wana wao wawe na elimu ya juu
   3. Kwa sababu maisha hubadilika na hayana hakika
   4. A. ongezeko la idadi ya watu
3. 1. Kichwa: Usalama wa watoto nyumbani
   2. Aya ya pili inahusu: Haki na mahitaji ya msingi ya watoto
   3. Fupisho: Wazazi wadhibiti hasira na wawe watulivu.
   4. Kifungu hiki kinatenga: Wazazi na walezi
4. **a) Aina mbili za mandhari zinazojitokeza:**

– Mandhari ya kijamii

– Mandhari ya elimu

b) **Masuala matatu yaliyoshughulikiwa:**

– Ukosefu wa ajira kwa wasomi

– Elimu ya kukariri badala ya ubunifu

– Kutojitegemea kutokana na kukosa ujuzi wa kiufundi

c) **Sifa tatu za Mishi:**

– Mjasiri (anaongea ukweli kuhusu changamoto zake)

– Mwadilifu (anakiri kwamba elimu yake haijamsaidia kama alivyotarajia)–

Mwenye kutafakari (anatamani angechagua kozi za kiufundi)

d) **Mbinu mbili za lugha zilizotumika:**

– Methali: *Bahati ya mwendio usilalie mlango wazi*

– Tanbihi/kielezi cha hisia: *Japo inaumiza kuwasoma wenzako…*

5. 1. A. walikuwa wakipewa
   2. B. adhabu
   3. A. angechunwa
   4. D. ilipigwa marufuku
   5. A. alipokosa

6. Wakati: wakati wa hali ya kitendo kilichokamilika kabla ya kingine

Hali: ni sharti au masharti kwa sababu ya neno *ikichezafi*.

7. Kivumishi: zake — kivumishi vimilikishi.

8. 1. **Mpira** — ngeli ya **M-Mi**
   2. **Mto** — ngeli ya **M-Mi**

9. Mwanafunzi yule aliyeelea

10. Sakafu ikasafika kwa sabuni.

11. zao

12. Chagua **kitabu chochote** kutoka kwenye meza.

13. Lezi zuri linahitaji mazingira bora.

14. Mfanyabiashara aliuliza lini soko linge funguliwa.

15. Ikiwa jana ilikuwa **Jumatano**, basi leo ni **Alhamisi**, kesho ni **Ijumaa**, na **mtondogoo** ni **Jumamosi**.

16. **a) Maana ya maneno:**

i) **Hurafa** — Hadithi za kubuni zenye visa vya ajabu na visivyo na ukweli wa moja kwa moja, aghalabu zikiwa na mafunzo.

ii) **Hekaya** — Hadithi za kubuni zenye visa vya kawaida zaidi vya maisha ya watu au wanyama, mara nyingi za kufundisha au kuburudisha.

b) **Sifa tatu za hurafa:**

1. Visa vya ajabu na vya kustaajabisha
2. Wahusika wa kubuni kama majitu, mizimu, au viumbe wa ajabu

3. Huchanganya ukweli na uongo, na mara nyingi kufundisha maadili

c) **Sifa tatu za hekaya:**

1. Wahusika ni watu na wanyama wa kawaida
2. Visa ni vya kawaida na vinaweza kutokea katika maisha ya kila siku
3. Hufundisha mafunzo ya kimaadili au kijamii

d) **Vipengele viwili vya uwasilishaji wa hurafa na hekaya:**

1. Hupitishwa kwa **maneno ya mdomo** (masimulizi)
2. Huweza kuwasilishwa kupitia **tamthilia, nyimbo au maigizo**